

УДК 73.035-038

А.М. Рудницький

Національний університет “Львівська політехніка”, кафедра РРАК

ІСТОРІЯ І ТРАДИЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ШКОЛИ

© Рудницький А.М., 2001

Досліджено історію становлення та розвитку професійної львівської архітектурної школи.

Questions of establishment and development of Lviv’s professional architectural school are presented in this article.

Розвиток архітектури завжди є тісно пов’язаний з формуванням корпусу спеціалістів, які цю архітектуру творять. В Україні тепер існує система архітектурних шкіл, які готують потрібних спеціалістів. Архітектурна освіта в Україні має свої традиції, які суттєво впливають на якість підготовки кадрів і на діяльність архітектурних вищих шкіл.

До початку XIX ст. в Європі архітектура була такою галуззю діяльності, в якій переважно діяли люди, що отримали професійну підготовку не в системі вищої освіти університетського типу, а в системі ремісницького навчання. В XVI–XVIII ст. в містах, в яких існувала цехова організація, роботи в галузі проектування й спорудження будинків здійснювали цехові майстри (магістри). В селах і малих містечках творцями й виконавцями практично всіх об’єктів були народні майстри. Основною формою підготовки спеціалістів з архітектури й будівництва було в той час професійне навчання в цехах. Той з-посеред учнів, хто сам хотів стати майстром, зазвичай мав відбути у дворічну мандрівку для роботи в інші міста, бажано за кордон. В Україну теж прибували спеціалісти, які вчилися в Італії та в інших країнах.

В XVIII ст. в Україні, та в Галичині зокрема, вже спостерігаються повільні, але дуже глибокі зміни у підготовці кадрів для архітектури та будівництва. Внаслідок змін, що відбулися, підготовка архітекторів поступово перемістилася з системи цехового навчання в систему університетської вищої школи. У Львові переломною віхою щодо цього був 1730 рік. Бо саме тоді в львівському університеті, що був створений в 1608 р. як колегія й офіційно отримав права університету в 1661 р., архітектура стає одним із головних предметів підготовки студентів. В 1730 р. тут були створені дворічні післядипломні університетські курси з архітектури. Слухачами курсів могли стати тільки ті особи, що мали вже закінчену університетську вищу освіту. Треба відзначити, що курси були задумані спочатку не для того, щоби готувати архітекторів-проектувальників, а для того, щоби створити в регіоні кадри фахівців європейського рівня, а також підготувати архітекторів-педагогів для середніх та високих шкіл. Ця стратегія полягала в тому, щоби створити ситуацію, за якої кожна освічена людина мала би набути достатніх знань з архітектури, а майбутні інвестори в будівництво могли би кваліфіковано, на рівні європейських вимог, співпрацювати з професіоналами – архітекторами й будівничими. Підготовка спеціалістів, які безпосередньо проектують й споруджують будинки, ще деякий час відбувалася в мулярських цехах. Лише поступово випускники університетів, тобто спеціалісти з вищою архітектурною освітою, стали виконувати проекти будівництва архітектурних споруд. 1730 рік є датою, коли вперше в Галичині у Львівському університеті підготовка кадрів для потреб архітектури перейшла на науковий і науково-методичний рівень високої школи загальноєвропейського типу.

Про те, як викладалися архітектурні предмети у Львівському університеті в ті роки, залишилося мало конкретних відомостей. Адже архіви львівського університету згоріли в пожежі в 1848 р., а відомості, які збереглися, є фрагментарні. Серед професорів, котрі викладали в Львівському університеті на архітектурних курсах, відомі Секежинський, Радзіміновський, Фаустин Гродзицький. Професор Людвик Гошовський викладав на курсах експериментальну фізику. В 1770–73 рр. тут працював професор Себастьян Сераковський, відомий як визначний теоретик архітектури. Публікувалися праці професорів з архітектури, серед них курс лекцій з військової архітектури проф. Ф. Гродзицького. У цьому підручнику було вміщено лекції з будівництва фортець, з перспективи, а також з полеміки, тактики та ін. В університеті викладання архітектури було пов'язане з фізико-математичним факультетом. Навчання архітектури відбувалося переважно на основі увражів та книг. Використовувано об'ємні моделі класичних архітектурних форм, конструктивних вирішень, зразки будівельних матеріалів. Студенти виконували архітектурні обміри. Викладання архітектурних предметів пов'язувалося з вивченням технічних та фізико-математичних дисциплін, геодезії, топографії та ін. Мова викладання була латинська.

Після того, як Галичина увійшла до складу Австрійської імперії, в 1773–74 рр. відбулася реорганізація Львівського університету; було створено чотири факультети. Кафедра будівництва, яка забезпечувала архітектурну та будівельну підготовку студентів, належала тоді до філософської студії. Починаючи від 1817 р. головною мовою викладання стала німецька. В 1825 р. студенти Львівського університету, які вивчали архітектуру, студіювали такі предмети: будівництво, тобто архітектурне проектування й конструкції, (п'ять годин) рисунок (десять годин), практична геометрія – (три години), фізика та механіка (вісім годин) щотижнево.

7 листопада 1817 р. у Львові було відкрито реальну школу, яка в 1835 р. отримала назву й статус академії. В цьому навчальному закладі готували спеціалістів з середньою освітою для техніки, будівництва, комерції та торгівлі. Термін навчання в різний час становив два або три роки. Крім вивчення інших предметів, відбувалися регулярні виклади „геометричного та архітектурного рисування”, зокрема в 1817 р. їх провадив викладач Кімштеттер. Випускники реальної школи мали право продовжувати за бажанням свою архітектурну освіту на кафедрі будівництва в університеті.

Новий, сучасний етап розвитку львівської архітектурної вищої школи настав після того, як 4 листопада 1844 року у Львові було урочисто відкрито новий вищий навчальний заклад – Технічну Академію (тепер Львівська політехніка). Заснування Львівської Технічної Академії було пов'язане з загальноєвропейським процесом формування системи вищих технічних шкіл зовсім нового типу, початок якому дало заснування в 1794 р. Вищої технічної школи в Парижі. Львівська Технічна Академія стала восьмим з черги спеціальним вищим технічним навчальним закладом, що їх було відкрито в Європі, – після відкриття політехнік у Парижі, Глазго, Празі, Відні, Карлсруге, Дрездені й Штутгарті. Технічна академія у Львові мала: технічний факультет з трирічним навчанням, торговельний факультет з однорічним навчанням і дворічну середню реальну школу на правах гімназії. Випускник технічного факультету здобував звання цивільного інженера. До складу технічної академії перейшли з Львівського університету підрозділи та викладачі відповідних напрямів.

Для діяльності й розвитку архітектурної школи в складі Львівської технічної академії характерним було те, що підготовка архітекторів базувалася на вивченні технічних

предметів. Треба також відзначити широке коло зацікавлень тогочасної професури. Так, професор Й. Єгерманн деякий час в академії був викладачем рисунку, згодом він керував комплексною кафедрою, яка об'єднувала викладання предметів будівництва і архітектури, а завершив свою науково-педагогічну діяльність керівником спеціальної кафедри інженерного профілю.

Назвемо декілька прізвищ професорів, які обіймали керівні посади в підготовці архітекторів. У перші роки роботи архітектурної школи професором будівництва (тобто архітектури) був Юрій Бескиба, а з 1850 р. цю посаду зайняв Кароль Гунгліnger. Після його смерті, з 1853 р. по 1865 р., професором будівництва був Іван Габріелі, з 1865 до 1869 р. – Едмунд Стікс, а в 1870–71 рр. – Йосиф Єгерманн. Відомо, що в Технічній академії від 1857 р. була кафедра малюнку.

Істотні зміни відбулися в Львівській технічній академії в 70-тих роках ХІХ ст. В 1872 р. академію було поділено на три факультети: інженерії, будівництва (тобто архітектури) та хімічно-технологічну школу. Термін навчання на факультеті архітектури, як і на факультеті інженерії, був п'ять років. Починаючи від 1871 р. відбувається поступовий перехід до польської мови викладання. 18 жовтня 1877 р. Технічну академію було перейменовано в Політехнічну школу. В 1873 р. було створено окрему кафедру вільноручного рисунку та моделювання. В 1879 р. постала кафедра архітектурних конструкцій. Викладання статики та будівельних конструкцій залишилося при кафедрі будівництва, але вже було доручене окремим визначеним викладачам. Отже, від 1870 р. до 1879 р. кафедра будівництва отримала чітко визначений архітектурно-проектний характер.

Від часу, коли у Львівському університеті виникала архітектурна школа, тобто від 1730 р. і до 1773 р. заняття з архітектури відбувалися в навчальному корпусі єзуїтської колегії, а пізніше в будинку, який стояв на тому місці, де згодом було побудовано Народний дім (тепер вул. Театральна, 22). Після 1844 р. Технічна академія розміщувалася у будинку Даровського, що стояв на розі вулиць Театральної та Вірменської. Після пожежі, що сталася в 1848 р., навчальний процес до 1850 р. відбувався тимчасово у приміщенні ратуші, на четвертому поверсі, а пізніше, аж до 1877 р., знову в будинку Даровського.

У ті роки керівництво Академії прикладало багато зусиль, щоби побудувати нове власне приміщення, яке відповідало би вимогам навчального процесу та престижності цього навчального закладу. В 1867 р. було отримано дозвіл на спорудження нового будинку на території колишнього Низького Замку, тобто на площі Каструм. Проект виконав проф. Е. Стікс. Але тому, що ця ділянка виявилася занадто тісною, в 1873 р. було виділено кошти для будівництва нового навчального комплексу при сучасній вулиці С. Бандери, тобто біля нової репрезентативної вулиці, яка формувалася тоді як головний доїзд до головного залізничного вокзалу Львова. Проект нового будинку виконав проф. Юліян Октавіян Захарієвич. Будувати розпочали в 1874 р., а влітку 1877 р. будівництво й обладнання споруди було завершено. Будівлю посвячено 15 листопада 1877 р. На фасаді вміщено скульптурну групу роботи Леонарда Марконі, яка символізує в алегоричних формах „інженерію, архітектуру та механіку”. В 1892 році актовий зал будівлі прикрасили 11 малюнків, які виконав Ян Матейко за допомогою своїх учнів. Головний корпус політехніки, що являє собою своєрідний „архітектурний посібник”, формує сприятливе довкілля для підготовки архітекторів. Усі наступні роки львівська архітектурна школа завжди розміщувалася саме в цьому будинку.

Від 1871 р. кафедрою будівництва (тобто архітектури) став завідувати проф. Ю. Захарієвич. Він народився 17 липня 1837 р. у Львові та закінчив Львівську технічну академію. Проф. Ю. Захарієвич керував головною з архітектурних кафедр від 1871 р. аж до своєї смерті (27 грудня 1898 р). Очоливши кафедру у 34 роки, він понад чверть сторіччя керував підготовкою архітекторів у львівській школі. Він був ректором академії, деканом факультету будівництва. Педагогічну діяльність він поєднував з творчим проектуванням та будівництвом. Найвідоміші серед його творчих робіт, крім головного корпусу політехніки, є будівлі Львівської ошадної каси (тепер музей етнографії та художнього промислу), синагоги в м.Чернівці, монастиря францисканок при вул.Лисенка у Львові. Погруддя Ю. Захарієвича було встановлено в 1910 р. у вестибюлі головного корпусу політехніки.

Із 1877 р. Технічна академія стала називатися Політехнічною школою. У навчанні тоді велику увагу приділяли, зокрема, історико-теоретичним предметам. В 1887 р. були прийняті на роботу приват-доцент М. Ковальчук, колишній випускник Технічної академії, який став викладати історію архітектури, а також приват-доцент К. Клочковський, що викладав естетичну теорію архітектури. В 1893 р. історію архітектури викладав приват-доцент Ф. Сковрон. Серед випускників Політехнічної школи більшість становили тоді архітектори та будівельники.

На 1 березня 1894 р. серед усіх двадцяти кафедр Політехнічної школи, крім кафедр, які забезпечували підготовку архітекторів з інженерних та інших дисциплін, були такі архітектурні кафедри: а) кафедра, на якій викладалися архітектурні форми, естетика архітектури, архітектурне проектування, а також архітектура залізниць. Завідувачем цієї кафедри був Юліян Захарієвич. Його наступником став проф. Едгар Ковач, який працював на цій посаді від 1900 до 1910 р.; б) кафедра, на якій викладалися архітектурні конструкції, кошториси, будівельне законодавство. Керував цією кафедрою від 1879 р. до 1901 р. проф. Густав Бізанц, який був творчим архітектором, автором проектів Промислової школи у Львові, житлових будинків, церков та ін. Його наступником на цій посаді був проф. Тадей Обмінський; в) кафедра рисунку та моделювання, яка була створена в 1873 р. і якою до 1899 р. керував проф. Леонард Марконі. Його наступником був від 1901 р. до 1911 р. відомий архітектор Теодор Тальовський, автор проекту церкви св. Єлисавети й Ольги у Львові, а також численних інших храмів.

На факультеті були два навчальні музеї: музей кафедри архітектури (понад тисяча експонатів) і музей малюнку та моделювання, в якому на той час зберігалось понад 150 гіпсових відливів.

Серед відомих діячів львівської архітектурної школи того часу слід назвати історика архітектури проф. Яна Сас-Зубрицького, що був завідувачем кафедри історії архітектури від 1910 по 1929 р. і якого замінив на цьому посту проф. Мар'ян Осінський. Від 1876 р. у Політехнічній школі на посаді доцента працював відомий український історик Ізидор Шараневич.

Особливе місце в історії львівської архітектурної школи належить видатному українському архітектору Івану Левинському (6 липня 1851 р. – 4 липня 1919 р.). Випускник Львівської технічної академії проф. І. Левинський керував тут кафедрою залізничного та утилітарного будівництва в 1901–1919 рр. І. Левинський був здібним педагогом, підприємцем і водночас громадським діячем демократичної орієнтації. Разом з найближчими співпрацівниками (архітектори Лушпинський, Обмінський, Червінський,

Дердацький, Лев Левинський, Теодорович) він запроектував та збудував чимало споруд у Галичині. Це, зокрема, адміністративний будинок товариства „Дністер” на вул.Руській, теперішній головний корпус Львівського лісотехнічного університету, будинок Музичного інституту та Дяківської бурси у Львові та ін.

У 1921 р. Політехнічній школі у Львові було надано назву „Львівська політехніка”. Архітектурна школа стала одним із факультетів Львівської політехніки, отже, їх стало шість: крім архітектурного, факультети суходільної та водної інженерії, механіки, хімії, рільничо-лісовий факультет, а також загальний факультет, який готував учителів технічних предметів для реальних шкіл.

З бігом часу кількість кафедр та структура факультету архітектури змінювались. В 1930/1931 навчальному році на факультеті були такі кафедри (в дужках вказано прізвище завідувача): загального будівництва (Гадей Обмінський), історії архітектури (Мар’ян Осінський), архітектура–1 (Іван Багенський), архітектура–2 (Вітольд Мінкевич), утилітарного будівництва (Адам Курилло), нарисної геометрії (Казимир Бартель). Крім того, на факультеті суходільної та водної інженерії в 1925 р. було створено окрему кафедру урбаністики (містобудівництва). Викладання урбаністичних дисциплін у Політехнічній школі у Львові вперше розпочалось в 1912 р. До створення окремої кафедри з цього напрямку викладачів урбаністики запрошували з інших організацій. Кафедру урбаністики створив в 1925 р. та очолював її аж до своєї смерті в 1930 р. проф. Ігнат Дрекслер – видатний урбаніст, практик і вчений. Він був, зокрема, автором проектів генеральних планів міст Львова, Івано-Франківська, Перемишля, курорту Криниця та ін.

В подальшому на факультеті відбулися організаційні та кадрові зміни. Війна 1939 р. застала факультет архітектури Львівської політехніки в такому складі кафедр: кафедра орнаментального рисунка та декорації інтер’єрів (Веслав Гжимальський), нарисної геометрії (Казимир Бартель), статички і металевих та залізобетонних конструкцій (Еміль Лазорик, декан), загального будівництва (Казимир Бартошевич), утилітарного будівництва (Владислав Дердацький), історії архітектури (вакансія), архітектури-1 (житлові будинки, Іван Багенський), архітектури-2 (монументальні будинки, Вітольд Мінкевич), історії польської архітектури (Мар’ян Осінський), містобудівництва (Станіслав Філіпковський).

Професори та викладачі архітектурних кафедр брали активну участь у творчому проектуванні. За проектом проф. В. Мінкевича в 1923–1927 рр. був побудований новий корпус факультету механіки. За проектом Т. Обмінського в 1929 р., розпочалось будівництво політехнічної бібліотеки. В 1926 р. було введено до експлуатації студентський гуртожиток (тепер № 1), автором проекту якого був викладач Е. Червінський. За проектами львівських професорів збудовано чимало інших важливих споруд, зокрема курзал у Криниці (В. Мінкевич), будинок Товариства медичного страхування по вул.Зеленій, 12 (Я. Багенський) та ін. Важливі наукові праці опублікували: М. Осінський, Ф. Марковський, І. Дрекслер та інші.

У 1872-1900 рр. кількість студентів, які навчалися на факультеті архітектури на всіх курсах, зазвичай не перевищувала 20–40 осіб. В 1910 / 1911 навч.році загальна кількість студентів-архітекторів становила 166 осіб, а в 1913 / 1914 навч.році, тобто перед самою першою світовою війною, на факультеті архітектури на всіх курсах вчилося 243 студенти.

Наприкінці так званого міжвоєнного періоду, тобто в 30-ті роки ХХ ст., щорічний набір студентів на архітектурний факультет становив 87-90 осіб. З 1919 р. по 1929 р. на

факультеті було видано 206 дипломів, зокрема архітекторами стали 15 жінок. Випускники факультету архітектури отримували звання „інженер-архітектор”.

Події, які відбулися восени 1939 р. та які мали наслідком включення Західної України до СРСР, внесли великі зміни у всю діяльність львівської архітектурної вищої школи. У жовтні-листопаді 1939 р. Львівська політехніка була перетворена в Львівський політехнічний інститут. Протягом 1940–41 рр. архітектурний факультет поступово пристосовувався до нових суспільних та політичних умов. Впроваджувано методи роботи, властиві для радянської вищої школи. Відбулася зміна навчальних планів та програм. Але викладацькі кадри та студентський склад загалом змінені не були. Тому методика й ефективність підготовки, творчі принципи залишалися такими, якими вони були раніше. Досить різкі зміни, які відбувалися у вузі в той час, стосувалися насамперед політичних відносин. У навчальні плани впроваджено політичні предмети, дещо змінено перелік об’єктів, які студентам доручалося проектувати тощо.

Після того, як Галичина була окупована німецькими військами (червень 1941 р.), робота Львівського політехнічного інституту була припинена. На базі скасованого інституту працювали т.зв. інженерські курси, які давали тим, що навчалися, знання, але не мали права надавати їм звання інженера. Робота Львівського політехнічного інституту була відновлена щойно в листопаді 1944 р., після того, як у Львів увійшли знову радянські війська.

Час від вересня 1939 р. до кінця сорокових років був для Галичини періодом політичних і державних перемін, з якими були пов’язані також дуже істотні демографічні зрушення. Їх сутність була пов’язана із втратою значної частини місцевого населення внаслідок масових репресій та геноциду; з виїздом частини мешканців, і передусім місцевої української інтелігенції, в еміграцію; з тотальним, переважно примусовим виїздом осіб української національності з Польщі до СРСР, а осіб польської національності з СРСР до Польщі; з приїздом на Львівщину великої кількості нових мешканців із Східної України, з Росії та інших радянських республік; з поступовим переміщенням значної кількості сільських мешканців Галичини для постійного проживання у Львів, що відбувалося внаслідок створення колгоспів у селах та будівництва заводів у місті. Конкретно для львівської вищої архітектурної школи описані зрушення полягали в тому, що виїхала до Польщі більша частина старого професорсько-викладацького складу, а також більшість тих студентів, які вже мали певний стаж навчання у вузі. Одночасно з інших міст СРСР, головню з Харкова, до Львова прибули спеціалісти, які увійшли в педагогічний колектив Львівського політехнічного інституту. Змінився тут і склад студентів. Переважна частина „старої” професури Львівської політехніки, виїхавши зі Львова до Польщі, стала кадровим ядром новостворюваної політехніки в Глівіцах, яка була сформована там в 1945 р. Чимало викладачів переїхало у Вроцлав та Гданськ.

Що стосується львівської архітектурної школи, то в ній відбулася дуже суттєва зміна обставин, в яких доводилося працювати. Насамперед в умовах, які склалися в СРСР, особливо після війни, потреба в кадрах архітекторів була низькою, а простір для творчої архітектурної діяльності був дуже обмежений. Тому в післявоєнні роки на архітектурну спеціальність на перший курс щорічно приймали лише 25 студентів. Оскільки у Львівській політехніці одночасно дуже збільшився набір студентів на технічні спеціальності для потреб промисловості, то після війни архітекторів тут готували не на окремому факультеті архітектури, як це було від 1872 по 1940 р., а на інженерно-будівельному факультеті, на якому архітектура була тільки однією з трьох спеціальностей.

Потім, відповідно до нормативів, прийнятих у вищій школі СРСР, а також у зв'язку з появою в навчальних планах великої кількості ідеологічних, військових та інших неархітектурних предметів, дуже скоротився професорсько-викладацький склад на архітектурних кафедрах. Тому після війни в інституті залишилася тільки одна профілююча архітектурна кафедра, яка отримала назву кафедри архітектурного проектування. Завідувачем тієї кафедри став професор Ян Багенський. Крім того, декілька років працювала ще кафедра малюнку, якою завідував доц. Іван Бойченко, який приїхав з Харкова. Була створена ще кафедра архітектурних конструкцій, якою став завідувати доц. Олександр Бедило, який теж приїхав з Харкова. Ця кафедра мала комплексний характер, вона об'єднувала декілька предметів. Крім архітектурних конструкцій, тут викладали опалення й вентиляцію, водопостачання й каналізацію, технологію та організацію будівельного виробництва, кошториси. Кафедра здійснювала також викладання архітектурних предметів для студентів інженерно-будівельних спеціальностей. Комплекс інженерно-конструкторських дисциплін було зосереджено на кафедрі будівельних конструкцій, якою керував проф. Адам Курилло. Курс будівельних матеріалів для архітекторів викладали в той час на кафедрі автомобільних шляхів, завідувачем якої був доц. Тадей Шуберт. Будівельну механіку викладав видатний вчений Юрій Лозовий. Дисципліни загальноінженерного, загальноосвітнього та суспільно-політичного циклів викладали педагоги кафедр загальноінститутського підпорядкування.

Матеріальна база архітектурної спеціальності була слабкою. У воєнні роки колишній факультет архітектури зазнав великих матеріальних втрат, особливо у зв'язку з тим, що головний корпус політехніки, в якому завжди знаходився факультет, під час війни використовували як військовий шпиталь. Книги, архіви та інші матеріали, якщо вони уціліли, після війни практично повністю було втрачено через розпорядження ліквідувати кафедральні бібліотеки, а також вилучити книги, не рекомендовані затвердженими навчальними програмами для студентів. Здано на макулатуру практично всі закордонні видання. За воєнні роки втрачено архіви студентських проектів.

В таких умовах об'єктивно виникла загроза втрати архітектурною школою Львівської політехніки своїх традицій та методологічних постулатів, які формувалися протягом десятиріч. Збереження духовних надбань і традицій школи стало цілком залежати від кадрів, які реально провадили навчальний процес.

У зв'язку з цим особливе значення має діяльність професора Івана (Яна) Багенського (народився 25 січня 1883 р., помер 12 червня 1967 р.). Він протягом двадцяти двох післявоєнних років, до грудня 1966 р., очолював провідну кафедру львівської архітектурної школи, тобто кафедру архітектурного проектування. І. Багенський народився в м. Керчі (Крим) в родині нотаріуса-поляка, вчився архітектури у Варшаві та у Львові, а в міжвоєнний час був завідувачем однієї з кафедр Львівської політехніки та деякий час деканом архітектурного факультету. Добре знаючи російську мову, російські звичаї та специфіку побуту, І. Багенський в 1945 р. не виїхав зі Львова до Польщі, очолив підготовку архітекторів в нових умовах. Велика заслуга професора І. Багенського перед Львівською архітектурною школою полягає передовсім у тому, що він зумів зберегти й передати далі нагромаджену віками специфічно львівську педагогічну традицію та методологічний досвід і тим забезпечити їх безперервність. За час своєї післявоєнної діяльності він виховав основний загін архітекторів, які згодом зайняли ключові позиції в архітектурній діяльності регіону.

Перші роки після війни на кафедрі проф. І. Багенського працював О. Луцик, що викладав урбаністичні предмети. Вступ до архітектури та курс архітектурних форм провадила доц. Є. Дмитрієва. Асистентами І. Багенського, які допомагали йому викладати архітектурне проектування, були: львівський архітектор І. Старосольський (заарештований тоді з політичних мотивів), а також архітектор Є. Краснокутська, яка незабаром перейшла на іншу роботу.

На початку 1950-х рр. І. Багенський добирає на свій розсуд групу архітекторів, які надалі стали йому помічниками та продовжили його діяльність. Це були: Роман Липка (нар. 1921 р.), Андрій Рудницький (нар. 1928 р.), Ігор Середюк (нар. 1929 р.). Згодом саме вони очолили у Львівській політехніці головні архітектурні навчально-наукові підрозділи.

В перші післявоєнні роки, як уже згадувалося, на архітектурне відділення щорічно приймали 25 студентів, тобто одну академічну групу. Термін навчання становив п'ять років. Після закінчення навчання випускники отримували звання інженера-архітектора. У зв'язку з переходом викладання на новий загальносоюзний навчальний план для студентів, які вступили на перший курс в 1947 р. і пізніше, був визначений шестирічний термін навчання. Починаючи від 1953 р. випускники стали отримувати звання архітектора.

Особливо складний період в діяльності архітектурної школи у Львові настав після Всесоюзної наради з будівництва, яка відбулася за ініціативою М. Хрущова наприкінці 1954 р. у зв'язку з прийнятими тоді ухвалами. Підпорядкування архітектурної справи насамперед вимогам будівельної індустрії, заборона виконувати без особливого дозволу індивідуальні архітектурні проекти тощо різко зменшили потребу в кадрах архітекторів. В 1956 р. набір на архітектурне відділення Львівського політехнічного інституту було припинено. Тут треба відзначити, що за післявоєнний час це було вже друге припинення набору на архітектурну спеціальність. Вперше відповідний наказ надійшов у 1949 р., і лише після того, як проф. І. Багенський особисто виїхав у Москву та мав розмову з міністром, набір на архітектурну спеціальність у Львові від 1950 р. було відновлено.

Взагалі післявоєнні роки – аж до початку 70-х рр. були часом, коли львівська архітектурна школа мусила постійно і важко боротися за виживання і, отже, за збереження своїх традицій. Архітектурна кафедра не тільки не могла розширювати матеріальну базу, але й втрачала свої нечисленні навчальні приміщення на користь інших спеціальностей, що тоді розвивалися. Деякі заняття відбувалися в коридорі. До кафедри архітектурного проектування було приєднано кафедру малюнку. Згодом кафедру архітектурного проектування було з'єднано з кафедрою архітектурних конструкцій й названо кафедрою архітектури. Завідувачем цієї об'єднаної великої кафедри залишився проф. І. Багенський.

У 1960 р. у Львівському політехнічному інституті було відновлено архітектурну спеціальність, але у формі підготовки спеціалістів-проектувальників для меблевої промисловості (спеціальність „Проектування інтер'єрів та меблів”). У наступному 1961 році розпочалась підготовка архітекторів загального профілю за вечірною формою навчання. Трохи згодом меблева спеціальність була знову перепрофільована у спеціальність “архітектура”. Отже, підготовку архітекторів у Львові було відновлено. Термін навчання й надалі становив п'ять років, а без відриву від виробництва (вечірня форма навчання) – шість років. Набір студентів-архітекторів на вечірнє навчання у Львівській політехніці відбувався щорічно від 1961 р. до 1970 р.

У наступні роки поступово збільшувався прийом студентів. Так починаючи від 1963 р. на архітектурну спеціальність приймали щорічно дві академічні групи (50 осіб), від 1969 р. –

три групи, від 1973 р. – чотири, від 1975 р. – п'ять академічних груп, тобто 125 осіб щорічно. Але починаючи від 1981 р. кількість студентів-архітекторів, що їх приймали для навчання в інститут, знову стала зменшуватись. Всього за 45 років, що пройшли після війни – від 1946 р. по 1991 р., у Львівському політехнічному інституті було підготовано близько 2500 архітекторів, з них 180 за вечірньою формою навчання.

У 1960-ті роки зі складу об'єднаної кафедри архітектури знову було виділено окрему кафедру архітектурних конструкцій. Профілююча архітектурна кафедра отримала свою попередню назву. В грудні 1966 р. проф. І. Багенський вийшов на пенсію, а в червні 1967 р. помер. З грудня 1966 року завідувачем кафедри архітектурного проектування став А. Рудницький.

У той час на кафедру прийшли нові викладачі; почали працювати В. Блюсюк, Р. Гребенюк, О. Ілляшенко, М. Консулова, В. Кравцов, М. Кузик, Т. Максимюк, П. Мар'єв, А. Міщенко, І. Петришин, Б. Посацький, Н. Пучіна, І. Файдула, Л. Черненко; художники С. Коропчак, П. Кравченко, Б. Попович та ін.

У 1966 р. на кафедрі поряд із спеціалізацією з проектування будинків з'явилася спеціалізація з містобудівництва. Перший випуск архітекторів такого профілю відбувся в 1970 році.

В наступні роки, коли в архітектурній справі загалом почалися певні позитивні зрушення, кафедра провадила роботу, спрямовану на те, щоби відновити у Львові архітектурний факультет. Для того, щоби в майбутньому відновити розгорнуту структуру кафедр архітектурного профілю, яка існувала до війни, на єдиній тоді кафедрі архітектурного проектування наприкінці 1960-тих років було створено три секції. На двох з них були зосереджені проектні та теоретичні дисципліни, що стосувалися відповідно двох архітектурних спеціалізацій. Третя секція охоплювала предмети загальної архітектурної підготовки, вивчення архітектурних форм, малюнок, скульптуру, а також історію архітектури.

У жовтні 1971 р. у Львівському політехнічному інституті відновлено архітектурний факультет. Секції, що їх було створено раніше на кафедрі архітектурного проектування, тепер були перетворені у повноцінні кафедри. Отже, відновлений архітектурний факультет мав чотири кафедри: архітектурного проектування (завідувач І. Середюк), містобудівництва (А. Рудницький), малюнку (Р. Липка) та архітектурних конструкцій (Я. Швець). Деканом факультету став І. Середюк. Після створення факультету до кадрового складу архітектурних кафедр влилася велика група нових викладачів, переважно з числа тих, хто закінчив львівську архітектурну школу.

У наступні роки в кадровому складі факультету відбулися певні зміни. В липні 1977 р. І. Середюк перейшов працювати в іншу установу. На посаді завідувача кафедри архітектурного проектування його замінив П. Мар'єв. Деканом факультету від липня 1977 р. став А. Рудницький. Згодом, у зв'язку з чинним на той час обмеженням часу перебування на посаді завідувача кафедри, на факультеті було проведено дальші персональні переміщення. В листопаді 1982 р. завідувачем кафедри містобудівництва був обраний Б. Посацький. Від січня 1986 р. кафедрою архітектурних конструкцій став завідувати О. Печеник. У 1989 р., після виходу на пенсію Р. Липки, на посаду завідувача кафедри малюнку та живопису був обраний Б. Черкес. В 1990 р., у зв'язку з посиленням ролі історико-архітектурних аспектів у підготовці студентів, змінено назву цієї кафедри, що стала називатися „кафедра історії та художніх основ архітектури”. З березня 1991 р. Б. Черкес став деканом архітектурного факультету. В 1992 р., у доповнення до існуючих

вже спеціалізацій з архітектури будинків та споруд та з містобудвництва, була створена нова спеціалізація з реконструкції та реставрації архітектурних об'єктів. У березні 1992 р. в складі факультету було сформовано нову архітектурну профільюючу кафедру реконструкції та реставрації архітектурних комплексів (завідувач А.Рудницький). Перший випуск архітекторів з цієї спеціалізації відбувся в 1994 р. В жовтні 1993 року на посаду завідувача кафедри містобудвництва був обраний Ю. Криворучко.

Львівська університетська вища архітектурна школа знаходиться тепер на піднесенні, вона активно розвивається, виходить на нові рубежі. В умовах незалежної України перед школою тепер постають важливі й відповідальні завдання, які часто вимагають великих зусиль. Нагромаджений досвід, багата історія і традиції львівської архітектурної школи дають підстави стверджувати, що ці завдання будуть виконані.